

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 5 oct. 1950

Voor Van Maarseveen persoonlijk, mede voor Stikker en Schokking persoonlijk.

Hieronder volgt de tekst van een aide-mémoire, dat mij hedenmiddag door Rum werd overhandigd.

Ik ben teleurgesteld over de wijze waarop Minister-President Drees heeft gereageerd op de vertrouwelijke mededeling, dat operaties zijn begonnen tegen Ambon nadat alle pogingen om tot een vreedzame oplossing te komen zijn mislukt wegens de onredelijke houding van de opstandelingen.

Minister-President Drees heeft, afwijkend van de normale diplomatieke weg, in een open brief de zaak wereldkundig gemaakt, waardoor het gevaar van ontijdige publicatie werd vergroot, hetgeen wij juist willen voorkomen. De Nederlandse verantwoordelijkheid strekt zich uit tot de nog aanwezige Amboneze soldaten van de KL, niet over het gebeuren in Ambon, dat juist is veroorzaakt door gewezen KNIL-soldaten, die niet door de Nederlandse legerautoriteiten in bedwang gehouden konden worden.

De open brief kan de oorzaak zijn, dat de Amboneze soldaten op Java, voor wie de Nederlandse autoriteiten verantwoordelijk zijn, moeilijkheden veroorzaken. In dit verband wil ik opmerken, dat de Nederlandse verantwoordelijkheid dubbel zwaar weegt.

Verder moet ik uit de brief van de Minister-President opmaken, dat de Ned. Reg. niet voldoende vertrouwen heeft in de goede bedoelingen van mijn Regering om de zaak Ambon vreedzaam op te lossen. Ik kan tenslotte slechts de hoop uitspreken, dat de brief van de Minister-President niettemin de zaak niet erger zal maken.'

Ik merkte bij doorlezing van het aide-mémoire op, dat het niet juist was dat onze Minister-President had gereageerd op mijn vertrouwelijke mededelingen, maar dat in de Nederlandse pers berichten uit Indonesië over de actie op Ambon waren opgenomen, waardoor de zaak publieke belangstelling in Nederland had gekregen. Rum vroeg mij toen de passage in die zin te willen lezen, dat bedoeld was, dat hij het betreunde dat door de boodschap van Drees de aandacht op de zaak was gevestigd, wat Indonesië in verband met de situatie in de kampen had willen voorkomen.

Ten aanzien van de derde alinea herhaalde ik, dat het inderdaad voor ons moeilijk bleef te geloven dat Leimena gelegenheid had gehad zijn missie uit te voeren. Ik zou aan deze aide-mémoire na het officiële antwoord van Natsir niet te veel belang willen toekennen. Ik heb de indruk dat van Rum werd verlangd, dat hij 'iets zou doen' en dat dit weinig formele document daarvan het resultaat is. Rum trachtte mij te doen begrijpen, dat hij graag een ander verloop van zaken had gezien, maar dat hij had moeten zwichten, in verband waarmee hij voor het eerst zich het woord 'legerleiding' liet ontvallen. Hij toont voortdurend besef voor de Nederlandse houding. Wij zullen goed doen te bedenken, dat wij moeilijk een Nederland meer welwillende minister van Buitenlandse Zaken zouden kunnen krijgen en dat zelfde naar alle waarschijnlijkheid geldt voor het tegenwoordige Kabinet, dat de indruk maakt grote binnenlandse politieke moeilijkheden te moeten verwachten en sterk rekening moet houden met de publieke opinie. Misschien is dit een overweging om uit eigen belang het speciaal Rum niet moeilijker te maken dan noodzakelijk is.

Zojuist voerde ik een telefoongesprek met Bihin, waaruit ik de indruk kreeg, dat een voor ons bevredigend communiqué van de UNCI te verwachten is.

De Minister-President van Indonesië, Moh. Natsir heeft namens de Indonesische Regering het volgende telegrafische antwoord aan Minister-President Dr. Drees doen toekomen.

In verband met Uwer Excellenties telegram betreffende de door de Regering van de R.I. laatstelijk genomen maatregelen in de Zuid-Molukken, heb ik de eer het volgende naar voren te brengen. Zoals Uwer Excellentie bekend, kwam op 25 April j.l. een groep K.N.I.L.-militairen in opstand onder leiding van Dr. Soumokil, auctor intellectuelis van de opstand in Makassar die met een Nederlands vliegtuig naar Ambon werd gebracht. De evengenoemde militairen stonden volgens de R.T.C.-overeenkomst op dat ogenblik nog onder het gezag van de Nederlandse Regering, maar de Nederlandse Regering nam geen strenge maatregelen tegenover hen. Kolonel Schotborgh, die naar Ambon werd gezonden, trad niet op zoals van hem verwacht werd, integendeel hij nam deel aan een plechtigheid van het neerhalen van de Nederlandse vlag en het hijsen van de vlag van de z.g. "Republiek Zuid-Molukken" in de kazernes van voornoemde militairen. Vervolgens werden meervermelde militairen door de Nederlandse Regering uit het K.N.I.L. gestoten en verklaarde de Nederlandse Regering zich niet meer voor hen verantwoordelijk, het aan mijn Regering overlatend het volk van de Zuid-Molukken in het algemeen en dat van Ambon in het bijzonder te beschermen tegen de terreur van die groep militairen. Teneinde de belangen en de veiligheid van het volk te beschermen, heeft de Regering tot op dit ogenblik steeds getracht de kwesties verband houdende met de opstand in de Zuid-Molukken, zonder bloedvergieten op te lossen. De eerste poging werd gedaan op 27 April 1950, twee dagen na de proclamatie van Soumokil, met het zenden van vooraanstaande Indonesiers afkomstig van de Zuid-Molukken onder leiding van Dr. Leimena en bestaande uit Ir. Putuhena, R.M.A. Pellaupessy en Dr. Rehatta als leden. Deze poging mislukte, omdat de missie Dr. Leimena niet door Soumokil c.s. werd ontvangen. Op 12 en 13 Juni werd te Semarang een "Molukken conferentie van Molukkers

uit geheel Indonesië" gehouden, die vervolgens een "broedermis-
sion" vormde teneinde te trachten de opstand op vreedzame
wijze te beslechten. Deze "broedermis-
sion" bestond uit Ds. Siahaja,
Sapulette, J.E. Fernandus, J. Tanasale en Kaolola. Ook de poging
van deze mis-
sion liep op niets uit. Eind Augustus probeerde
Dr. Rehatta wederom met Soumokil e.s. contact op te nemen
teneinde tot een vreedzame oplossing te komen. Daar er nog geen
berichten van het resultaat van Dr. Rehatta's pogingen werden
ontvangen, heeft op 27 September j.l. de Regering de Minister
van Gezondheid, Dr. J. Leimena opgedragen zich met Dr. Rehatta
in verbinding te stellen. Intussen bleek echter dat ook deze
poging van Dr. Rehatta mislukte, aangezien Dr. Soumokil e.s.
standvastig elke toenadering verwierp. Uit het bovenstaande
blijkt duidelijk, dat elke poging die gedaan kan worden om tot
een vreedzame oplossing te geraken door de Regering werd
gedaan.

Inmiddels kwamen bij de Regering voortdurend rapporten
binnen over de terreur die de opstandelingen tegenover de on-
schuldige bevolking uitoefende. Teneinde in het bijzonder het
volk van Ambon te beveiligen en te beschermen en het belang
van land en volk van Indonesië in het algemeen te waarborgen,
ziet de Regering tot haar spijt zich genoodzaakt positieve
maatregelen te nemen. Met spijt doch met ^{de} overtuiging, dat met die
maatregelen ~~aan~~ de bevolking van de eilanden in de Zuid-Molukken
de rust en vrijheid zal worden hersteld, zoals zo zeer van hun
nationale regering verwacht.

De Indonesische Regering beschouwt de kwesties tegenover
welke zij zich in de Zuid-Molukken geplaatst ziet als een deel
van de moeilijkheden, die altijd ontstaan in een periode van
grote veranderingen, zoals de Indonesische en Nederlandse gemeen-
schap die thans beleeft als gevolg van de soevereiniteitsover-
dracht.

Een kleine groep gewapende personen, die toenmaals onder

verantwoordelijkheid stond van de Nederlandse Regering probeerde zich voortdurend te onttrekken aan de veranderingen van de historie, die zich in Indonesie aan het voltrekken zijn en deze zelfs te weerstreven. De Indonesische Regering spreekt haar verwachting uit, dat de moeilijkheden die zij in de Zuid-Molukken aan het oplossen is, de laatste zullen zijn in de reeks van moeilijkheden, die niet los te maken zijn van het proces van terugtrekking der Nederlandse machtsapparaten uit Indonesië.